

Motion till riksdagen 2009/10:C495

av **Stefan Attefall m.fl. (kd)**

En civilrättslig samlevnadsbalk

Sammanfattning

Våren 2009 beslutade riksdagen att införa en könsneutral äktenskapsbalk. Detta är ett beslut som mött stark kritik från flera håll och som även många av förespråkare för den nya lagen inte anser vara den bästa lösningen på hur staten ska reglera samlevnaden mellan vuxna par.

Kristdemokraterna föreslår en ny juridisk ordning för samlevnad mellan två vuxna personer. Förslaget har sin grund i förhållandet att kyrka och stat numera är åtskilda och innebär att myndighetsutövningen i detta sammanhang förbehålls staten.

Regleringen sker genom införande av en civilrättslig samlevnadsbalk, förslagsvis benämnd giftermålsbalk. Begreppet äktenskap tas bort från lagstiftningen. Både par av olika och av samma kön får enligt denna reglering gifta sig genom en registrering. Rättsverkningarna är knutna till registreringen och är desamma i båda fallen. I myndighetsutövningen görs alltså ingen åtskillnad mellan sam- och olikkönade par. Myndighetsutövningen förbehålls det offentliga och utövas inte av religiösa samfund eller andra institutioner eller personer vid sidan härav.

Välsignelseakter i skilda former och andra ceremonier i sammanhanget blir en fråga för kyrkor, samfund och andra sammanslutningar och självklart för parterna själva. Staten kan och bör inte ha något inflytande över hur människor väljer att manifesteras sin kärlek och få den välsignad. Därmed är religionsfriheten respekterad.

Införandet av civilrättsligt reglerad samlevnad är ett sätt att garantera att alla par som vill gifta sig behandlas lika och är också en rimlig konsekvens av delningen mellan kyrka och stat. Genom att återföra äktenskapsbegreppet till det civila samhället respekterar vi begreppets djupa kulturella och religiösa innebörd.

I flera andra länder gäller redan civilrättsligt reglerad samlevnad. I exempelvis Spanien, Frankrike, Tyskland och Brasilien sker först en civilrättslig registrering och därefter eventuellt en religiös välsignelseceremoni.

Fel! Okänt namn

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning	2
Förslag till riksdagsbeslut.....	3
Bakgrund	3
Begreppet äktenskap och dess symbolvärde.....	3
Civilrättsligt reglerad samlevnad mellan vuxna par	4
Flera remissinstanser för denna ordning	4
Avskaffad vigselrätt	6

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utreda utformningen av en civilrättsligt reglerad samlevnad mellan vuxna par, förslagsvis kallad giftermålsbalk.

Bakgrund

Våren 2007 överlämnade Hans Regner sitt slutbetänkande *Äktenskap för par med samma kön – Vigsselfrågor* (SOU 2007:17) till regeringen. Betänkandet föreslog en könsneutral äktenskapsbalk, det vill säga att två personer ska kunna ingå äktenskap oavsett könstillhörighet. Betänkandet var ute på remiss till i mitten av januari 2008.

Utredaren fick bl.a. i uppdrag att utreda och analysera en civiläktenskapsmodell. Det uppdraget har inte utredaren utfört på det grundliga sätt vi förväntade oss.

När frågan om en könsneutral äktenskapslagstiftning behandlades i riksdagen under våren 2009 föreslog Kristdemokraterna en civilrättslig ordning. Vårt förslag vann då inte riksdagens gehör, även om många både utanför och i riksdagen uttalade sympati för vår linje. Det finns därför anledning att söka en gemensam lösning som förenar olika perspektiv.

Begreppet äktenskap och dess symbolvärde

Utifrån filosofiska, kulturella eller religiösa bevekelsegrunder betonar en stor del av svenska folket och många sammanslutningar – däribland samtliga trossamfund inom Sveriges kristna råd – vikten av att värna det unika i just relationen mellan en man och en kvinna som i dag inryms i begreppet äktenskap. Det är viktigt att skilja på å ena sidan äktenskapets rättsliga innebörd och å andra sidan dess kulturella, religiösa och sociala aspekter. Äktenskapet definieras ibland som ”en gemenskapens institution”. Det är på en och samma gång en djup persongemenskap och ett lagligt reglerat avtal mellan en kvinna och en man.

Begreppet äktenskap har i grunden ett religiöst ursprung. Det har funnits längre än svensk äktenskapslagstiftning. Därför bör betydelsen av att värna de religiösa samfundens rätt att själva definiera innehållet i centrala teologiska begrepp och ceremonier uppmärksammas.

Fel! Okänt namn

Civilrättsligt reglerad samlevnad mellan vuxna par

Den statlige utredaren Hans Regners uppdrag var förutom att ta ställning till frågan om par av samma kön bör kunna ingå äktenskap också att ta ställning till frågan om äktenskap endast bör få ingås civilt. Den senare frågan har som tidigare påpekats inte getts samma utrymme. Två argument som förts fram för att trossamfundet inte bör ha kvar sin vigselrätt är att Svenska kyrkan numera har skilts från staten och att staten bör vara neutral i religiösa frågor. Det hävdas också att för det fall ett system med endast civilrättslig samlevnad införs skulle det på ett klarare sätt komma till uttryck att giftermålet utgör ett rent civilrättsligt förhållande.

Kristdemokraterna anser dessa argument övertygande och föreslår därför att äktenskapsbalken ersätts med en civilrättslig samlevnadsbalk, förslagsvis kallad giftermålsbalk, som gäller lika för hetero- och homosexuella par. Därmed skiljer man på den strikt rättsliga ordning som staten ska reglera och kyrkans ceremoni som har starka filosofiska, traditionella och religiösa dimensioner. Rent praktiskt innebär det att alla par som vill gifta sig går till en myndighet, exempelvis skattemyndigheten, och registrerar det juridiska förbundet. Därefter inramar varje par giftermålet på det sätt som de själva önskar. Det kan vara ett stort kyrkbröllop, en profan personligt utformad ceremoni eller att man nöjer sig med själva registreringen.

En civilrättslig ordning innebär alltså att staten bistår vuxna par med att juridiskt reglera sin samlevnad och skapa trygga juridiska förhållanden i parrelationer. Detta gäller både hetero- och homosexuella par. Lagen erbjuder samma möjligheter till juridiskt skydd för alla vuxna par.

En civilrättslig lösning är konstruktiv genom att den bibehåller riksdagens beslut om en enhetlig könsneutral lagstiftning, samtidigt som äktenskapet som begrepp lämnas utanför lagstiftningen. Det är viktigt att finna en lösning som bygger på respekt för de olika åsikter som föreligger i denna fråga. Förslaget respekterar både dem som utifrån filosofiska, traditionella eller religiösa bevekelsegrunder betonar vikten av att värna det unika i just relationen mellan en man och en kvinna, som av tradition inryms i begreppet äktenskap och dem som hävdar att det faktum att homosexuella och heterosexuella parrelationer har olika benämningar är en diskriminering.

I stället för att ha en lag som leder till splittring bör vi gå vidare och stifta en lag som fullt ut respekterar de olika synsätten i denna fråga, och som därmed får bredast möjliga legitimitet. Sverige får därmed samma system som finns i flera länder i Europa, till exempel i Frankrike, Tyskland och Spanien.

Flera remissinstanser för denna ordning

Flera remissinstanser till den statliga utredningen stöder vår linje. Svenska Missionskyrkan, Svenska Baptistsamfundet, Metodistkyrkan i Sverige, Hu-

Fel! Okänt namn på

manisterna, Hovrätten över Skåne och Blekinge och RFSU – Riksförbundet för sexuell upplysning – föreslår att civilregistrering ska införas i Sverige. Evangeliska Fosterlandsstiftelsen uttalade att om utredningens förslag går igenom bör civilregistrering införas.

Många remissinstanser anser också att utredaren inte utrett alternativet om civilregistrering, vilket ingick i utredningsuppdraget. Svenska Missionskyrkan skriver: ”Vi är utomordentligt kritiska mot utredningens brist på ett reellt alternativ för obligatoriskt civilrättsligt giftermål och hur det skulle praktiskt kunna lösas samt förhålla sig till många människors önskan att skapa högtidlighet och fest.”

Hovrätten över Skåne och Blekinge skriver ”att den nuvarande ordningen ger upphov till en mängd problem – – –.” Det finns enligt hovrättens mening all anledning att i stället försöka skapa ett system som är hållbart på lång sikt. Detta talar mycket starkt för ett införande av obligatoriskt civiläktenskap.”

RFSU anför i sitt remissvar:

Stat och kyrka skildes åt år 2000 vilket innebär att kyrkan inte längre är en statlig institution och heller inte per automatik utför statligt myndighetsutövande. Enligt den rådande ordningen delegeras möjligheten att viga personer till trossamfund. Dock finns det inga krav på att trossamfundet ska viga samkönade par. Detta krav finns däremot på personer som får rätt att utföra borgerliga vigslar. Enligt RFSU är därför uppgiften att viga människor i stället en arbetsuppgift för staten som registrerar både samkönade och olikkönade par. På så sätt försvinner risken för diskriminering av samkönade par. Däremot ska det efter det juridiska förfaandet stå varje par fritt att välja ceremoni, religiös eller annan. RFSU kan hålla med om att det inte är befogat att tvinga trossamfund skilda från staten att utföra handlingar som strider mot deras övertygelser, men då är det inte heller befogat att låta dem utöva statlig makt. För att undkomma den intressekonflikt som uppkommer liksom diskriminering menar RFSU att den bästa lösningen är att skilja äktenskapet från kyrkan genom att endast tillåta civilrättslig registrering som juridiskt bindande.

Humanisterna anför i sitt remissvar att de menar att ”civiläktenskap ska vara den enda juridiska bindande formen för äktenskap. Det främsta skälet till detta är att garantera alla pars likabehandling.” De fortsätter: ”I många länder världen över gäller civiläktenskap. Bland dessa noteras särskilt Spanien som trots katolska kyrkans starka inflytande införde könsneutrala civiläktenskap 2005.”

HomO skriver i remissvaret att det inte är emot utredarens förslag men att ”det kan dock finnas skäl att i framtiden återkomma till frågan om obligatoriskt civiläktenskap för alla som vill gifta sig”.

I debatten som följt efter att Kristdemokraterna första gången presenterade sitt förslag om en civilrättslig registrering har framkommit att förslaget har ett mycket brett samhälleligt stöd från ledamöter i andra partier, olika organisationsföreträdare, ledarskribenter, kristna och muslimska trossamfund med flera. Det har tidigare år också lagts flera riksdagsmotioner från flera olika partier med förslag om att införa civilrättsligt reglerad registrering men utifrån olika ingångsvärden.

Fel! Okänt namn

Avskaffad vigselrätt

Följden av att en civilrättslig registrering införs blir att det görs en tydlig åtskillnad mellan den juridiska betydelsen av en vigsel och den (eventuella) religiösa och ceremoniella. Detta innebär att de religiösa samfundens vigselrätt i juridisk mening upphör. Staten har i lag gett vuxna par möjlighet att reglera den juridiska relationen, och att registrera denna relation handlar om myndighetsutövning. Därför är det rimligt att staten också helt sköter denna del och att religiösa samfund, eller någon annan, inte agerar som en förlängd arm till staten. I den del som handlar om myndighetsutövning garanteras på detta sätt alla vuxna par likabehandling. Det är samtidigt ett sätt att hindra staten att lägga sig i det som borde vara religiösa samfundens interna angelägenheter. Äktenskap och vigsel är för många i grunden begrepp med ett religiöst ursprung. I religionsfriheten ligger vikten av att värna de religiösa samfundens rätt att själva definiera innehållet i centrala teologiska begrepp. För dem som lägger in en religiös betydelse i äktenskapet är vigselceremonin att betrakta som en gudstjänst. Staten ska inte ha synpunkter på när, hur och för vem gudstjänster anordnas.

Det finns naturligtvis skäl mot att avskaffa trossamfundens vigselrätt, och de måste diskuteras öppet. För många blir det lite krångligare att gifta sig, eftersom de som också vill ha en välsignelseceremoni behöver vända sig till två instanser mot tidigare en. Så var emellertid fallet tidigare i Sverige och ansågs då inte medföra någon större olägenhet.

Införandet av civilrättsligt reglerad samlevnad är enda sättet att garantera att alla par som vill gifta sig behandlas lika och är också en rimlig konsekvens av delningen mellan kyrka och stat. Genom att återföra äktenskapsbegreppet till det civila samhället respekterar vi dess djupa kulturella och religiösa innebörd. I många länder världen över gäller redan civilrättsligt reglerad samlevnad, och där har det inte framkommit några påtagliga olägenheter med detta system.

I länder som Spanien, Frankrike, Tyskland och Brasilien handlar det om att man först gifter sig civilrättsligt för att sedan, om man så önskar, ha en religiös välsignelseceremoni.

Det är angeläget att regeringen snarast inleder ett utredningsarbete som syftar till att ta fram ett förslag till en civilrättsligt reglerad samlevnad. Detta bör ges regeringen tillkänna.

Stockholm den 6 oktober 2009

Stefan Attefall (kd)

Inger Davidson (kd)

Else-Marie Lindgren (kd)

Chartrine Pålsson Ahlgren (kd)

Dan Kihlström (kd)

Mikael Oscarsson (kd)

Yvonne Andersson (kd)